

Conf. univ. dr. Radu Chiriță
Lect. univ. dr. Oana Bugnar-Coldea
Asist. univ. dr. Cristina Tomuleț
Av. drd. Mihnea Novac

Facultatea de Drept a Universității „Babeș-Bolyai”
din Cluj-Napoca

DREPT CONSTITUȚIONAL. INSTITUȚII ȘI PROCEDURI

Caiet de seminar

Ediția a 6-a

Editura
Hamangiu

Cuprins

Introducere	1
1. Teme pentru seminar	3
I. Statul de drept	3
II. Separația puterilor în stat	7
III. Cetățenia română	15
IV. Sistemul electoral	18
V. Parlamentul	42
VI. Procedura legislativă	48
VII. Procedurile parlamentare	54
VIII. Ordonanțele Guvernului	63
IX. Președintele României	66
X. Consiliul Superior al Magistraturii și puterea judiciară	72
XI. Curtea Constituțională	76
XII. Ierarhia normelor juridice	84
2. Grile	87
Barem grile	117
3. Modele de subiecte pentru examen	119
Testul 1	119
Barem Testul 1	124
Testul 2	126
Barem Testul 2	131
Testul 3	133
Barem Testul 2	139
Testul 4	141
Barem Testul 4	146
4. Legislație	149
Constituția României	149
Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României	183
Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale	186
Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române	204

Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului _____	235
Legea nr. 96/2006 privind statutul deputaților și al senatorilor _____	243
Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției _____	266
Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor _____	270
Legea nr. 305/2022 privind Consiliul Superior al Magistraturii _____	290
Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară _____	304
Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatului Poporului _____	310

VI. Procedura legislativă

A. Subiecte teoretice

1. Care sunt consecințele principiului bicameralismului?
2. Care sunt tipurile de acte normative adoptate de Parlament și majoritățile cu care acestea sunt adoptate?
3. Care sunt diferențele dintre legile organice și ordinare? Dar dintre legile constituționale și cele organice?
4. Care este criteriul de delimitare între competența primei Camere sesizate și competența Camerei decizionale?
5. Care sunt domeniile care nu pot face obiectul inițiativei legislative a cetățenilor?
6. Enumerați patru domenii care nu pot face obiectul revizurii Constituției.
7. În ce constă procedura adoptării tacite a legilor?
8. Care este termenul maxim în care poate fi adoptat un proiect de lege de către Camera decizională?
9. Ce este Consiliul Legislativ?
10. Prezentați traseul unui proiect de lege de la momentul inițierii lui și până la momentul intrării sale în vigoare.
11. Determinați procedura legislativă în Camere pentru următoarele categorii de acte:
 - aprobarea unei ordonanțe de urgență a Guvernului prin care se înființează instanțe speciale pentru litigiile comerciale;
 - adoptarea unui nou Cod penal;
 - ratificarea unui tratat cu Bulgaria privitor la protejarea mediului pe Dunăre;
 - adoptarea unei propuneri legislative a unui senator cu privire la modificarea legii de organizare și funcționare a Curții Constituționale.

12. În ce situație prevăzută în Constituție se votează cu o majoritate de trei pătrimi din numărul deputaților și senatorilor în ședință comună?

13. Presupunând că Senatul ar avea 200 de membri, calculați cvorumul de prezență, respectiv majoritatea cu care se adoptă Regulamentul Senatului, potrivit Constituției.

14. În cadrul procedurii de revizuire a Constituției, în cazul în care Senatul ar avea 300 de membri, care este majoritatea cu care trebuie votată propunerea de revizuire a Constituției?

B. Spețe

1. În data de 20 martie 2024, Senatul a adoptat în calitate de Cameră decizională o lege de modificare a Legii nr. 47/1992. În termen de 5 zile de la primirea legii spre promulgare, Președintele a cerut reexaminarea legii pe considerente de oportunitate. Cu două zile înainte de formularea cererii de reexaminare a legii, I.C.C.J. a solicitat verificarea constituționalității legii.

Ce trebuie să decidă Curtea Constituțională?

2. Președintele a solicitat reexaminarea unei legi, criticând două articole din legea în discuție. Ulterior reexaminării legii, aceasta a fost modificată în întregime de către Parlament.

Se mai poate solicita reexaminarea aceleiași legi de către Președinte?

3. În data de 10 martie 2025, Președintele a primit spre promulgare legea X. În data de 15 martie 2025, acesta a solicitat reexaminarea legii X pe motive de neconstituționalitate. În urma parcurgerii procedurii legislative, Parlamentul a menținut legea X în aceeași formă. Primind legea X spre promulgare în data de 15 septembrie 2025, Președintele a solicitat verificarea constituționalității ei.

Care este termenul limită în care Președintele poate solicita verificarea constituționalității legii X? Care va fi durata noului termen de promulgare în situația în care Curtea Constituțională va confirma constituționalitatea legii X? Dar dacă se va constata neconstituționalitatea legii X?

C. Extrase relevante din jurisprudența Curții Constituționale

Decizia nr. 30/2016

„Având în vedere scopul cererii de reexaminare, respectiv îmbunătățirea actului normativ, nu se poate admite ca reexaminarea să aibă drept consecință adoptarea unei legi cu contradicții sau necorelări între texte, astfel că, în virtutea regulilor de tehnică legislativă, necesitatea coerenței reglementării impune completarea unor texte din lege care nu au făcut în mod expres obiectul cererii de reexaminare. Această practică este în beneficiul reglementării și nu afectează limitele reexaminării, admiterea unor obiecții din cererea de reexaminare putând antrena modificări cu privire la toate sau doar la unele dintre dispozițiile legii în cauză, ceea ce impune corelarea tuturor prevederilor acesteia, chiar prin eliminarea sau abrogarea unor texte.

Cu alte cuvinte, Curtea constată că, în aplicarea normei constituționale a art. 77, Parlamentul trebuie să reexamineze toate textele de lege la care face referire cererea Președintelui României, precum și pe cele care au legătură cu acestea, asigurându-se succesiunea logică a ideilor și coerența reglementării. În acest context, se impune a fi modificate chiar și unele dispoziții ale legii care nu au fost în mod expres cuprinse în cererea de reexaminare, dar care sunt în mod insolubil legate de acestea. În cadrul acestei proceduri, în situația în care se dă o altă redactare unor texte sau se completează legea cu noi reglementări, urmează să se asigure corelările necesare dintre textele care au făcut obiectul cererii Președintelui României și celelalte dispoziții ale legii. Pentru aceleași rațiuni, dacă cererea de reexaminare vizează doar aspecte punctuale sau dispoziții concrete din lege, iar, în economia actului normativ, acestea se dovedesc a fi esențiale, întrucât constituie fundamentul reglementării, lipsa lor afectând însăși filosofia actului normativ, apare cu evidentă faptul că înlăturarea, eliminarea lor va prejudicia întregul act și va conduce la respingerea legii în ansamblul său”.

Decizia nr. 63/2018

„Redeschiderea procedurii legislative ca urmare a formulării unei cereri de reexaminare, potrivit art. 77 alin. (2) din Constituție, este limitată la obiecțiunile formulate de Președintele României. Curtea reține că relația dintre Președintele României și Parlament este caracterizată printr-un dialog constituțional permanent, iar în cadrul acestuia fiecare dintre cele două autorități trebuie să colaboreze în mod loial, cu respectarea rolului lor constituțional. Astfel, constituentul a acordat dreptul Președintelui de a cere reexaminarea legii pentru a se putea corecta erorile materiale comise în actul de legiferare sau pentru a se regândi o anumită soluție legislativă atât pentru motive de constituționalitate, cât și de oportunitate. Prin intermediul acestui mecanism constituțional se deschide un dialog interinstituțional ce trebuie să fie guvernat de normele constituționale referitoare la colaborarea loială între acestea. În acest caz, Parlamentului îi revine rolul fie de a-și însuși observațiile, fie de a le repudia, fie de a respinge la vot propunerea/proiectul de lege, atunci când consideră că motivele invocate sunt întemeiate, iar anvergura acestora determină caracterul inacceptabil al legii. Prin urmare, dialogul constituțional are drept efect redeschiderea procedurii legislative între aceste instituții, însă numai în limitele cererii de reexaminare. Depășirea acestor limite ar acorda, în cadrul acestei relații, un rol preeminent fie Parlamentului, fie Președintelui României, după caz, întrucât, dacă s-ar redeschide procedura legislativă indiferent de limitele cererii de reexaminare, Parlamentul ar putea adopta o lege cu un conținut total diferit față de cea inițială, iar Președintele României nu va mai putea cere reexaminarea acesteia, fiind vorba, în sens strict formal, de aceeași lege, ceea ce impune promulgarea acesteia în termen de 10 zile de la comunicarea sa. În același sens, Curtea reține că, din contră, dacă s-ar aprecia că în ipoteza anterioară Parlamentul a adoptat o nouă lege, Președintele României ar dispune de dreptul de a formula o nouă cerere de reexaminare; or, această apreciere ar aparține Președintelui României, care ar putea bloca procesul legislativ, transformând dreptul de veto suspensiv de care beneficiază într-unul decizional.

Rezultă că soluția corectă care conciliază rolul preeminent al Parlamentului în procesul de legiferare și rolul Președintelui României de a sancționa punerea în executare a legii este aceea ca dezbaterile parlamentare să fie reluate în limitele cererii de reexaminare. Această soluție se sprijină pe dialogul constituțional dintre cele două autorități publice, ce implică separarea și echilibrul dintre funcțiile statului pe care acestea le exercită, pe necesitatea respectării rolului lor constituțional și pe colaborarea constituțională loială dintre acestea. Ignorarea acestor principii duce la adoptarea unei legi față de care Președintele nu își poate exercita dreptul de veto suspensiv sau, din contră, va putea uza de mai multe ori de acest drept cu privire la una și aceeași lege, dar cu conținut normativ diferit, după propria sa apreciere, ajungându-se la nesocotirea textului constituțional. Așadar, pronunțarea Parlamentului asupra legii, în limitele cererii de reexaminare, decurge din art. 1 alin. (4) și (5), art. 61 alin. (1) și art. 80 alin. (2) din Constituție, ceea ce înseamnă că art. 77 alin. (2) și (3) din Constituție trebuie coroborat cu textele constituționale anterior referite. (...)

Analizând forma legii trimisă spre promulgare la data de 30 iunie 2017 și cea trimisă spre promulgare la 27 decembrie 2017, Curtea constată că Parlamentul, în loc să se mențină în limitele cererii de reexaminare, a dezbătut și adoptat o nouă formă a legii, modificând și completând atât texte vizate de către Președintele României, cât și texte străine cererii acestuia. Astfel, limitele cererii de reexaminare au fost depășite în privința art. I pct. 9, 11, 14, 19, 20, 21, 23-25 și 31, în timp ce art. I pct. 27 sau pct. 29 și art. III din legea adoptată în prima fază au fost eliminate, deși cererea de reexaminare nu le-a vizat. Practic, prin conținutul normativ al legii criticate, Parlamentul s-a comportat ca și când nu ar fi fost în procedura de reexaminare a legii, ci în procedura obișnuită/comună. Prin urmare, Curtea constată încălcarea art. 77 alin. (2) din Constituție”.

Decizia nr. 190/2020

„Pentru verificarea respectării principiului bicameralismului trebuie avute în vedere următoarele: a) scopul inițial al legii,

în sensul de voință politică a autorilor propunerii legislative sau de filosofie, de concepție originară a actului normativ; b) dacă există deosebiri majore, substanțiale, de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului; c) dacă există o configurație semnificativ diferită între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului”.

D. Citate celebre despre funcția legiferării

- Într-o democrație parlamentară, este treaba Parlamentului să decidă care este legea, nu a Guvernului. (Angela Rayner)
- Niciun om nu poate fi un legiuitor competent dacă nu adaugă la o intenție cinstită și la o judecată sănătoasă un anumit grad de cunoaștere a subiectului cu privire la care legiferează. (James Madison)
- Unii legiuitori urmăresc doar să se răzbune împotriva unui dușman specific. Alții își urmăresc doar propriile interese. Ei dedică foarte puțin timp chestiunilor de interes public. Ei cred că neglijența lor nu va produce niciun rău. Ei se comportă de parcă este întotdeauna treaba altcuiva să se ocupe de diversele probleme. Atunci când această concepție egoistă este adoptată de toți, bunăstarea societății începe să decadă. (Tucidide)